

sl. 11. — 44. F. Truhlar, Krajevna imena, Arheološka najdišča Slovenije, 1975, 106. — 45. F. Bezlaj, Od kod ime Jereka, Jezik in slovstvo 6-7 (1965) 224. — 46. Isti, Etimološki slovar slovenskega jezika, 1976, 2; M. Kos, Vlaha in vlaška imena med Slovenci, GMDS 20 (1939) 232 in isti, Gradišče in gradec v slovenskem srednjem veku, GMDS 22 (1941) 119. — 47. L. Hauptmann, 1. c. — 48. A. Müllner, Geschichte des Eisens, 1909, 84. — 49. W. Šmid, MZK 6 (1907) 301; isti, Altslovenische Gräber Krains, Carniola 1 (1908) 17 ss. — 50. S. Gabrovec, topografski dnevnik, 10 ss. — 51. Isti, 1. c., 107. — 52. Isti, 1. c., 110. — 53. Isti, Varstvo spomenikov 7 (1958—59) 321 in katastrski izris terena: cfr. načrt grobišča v. W. Šmid, 1. c., 17. — 54. P. Korošec, 1. c. — 55. F. Ceklin,

Bohinj in Triglav, Planinski vestnik 1—3 (1977) 5 ss. — 56. Jutro 22. 8. 1936. — 57. Podatek mi je posredoval T. Zupan, Bled, Mladinska 19. — 58. Mesto najdbe mi je pokazal J. Stare, Srednja vas 66. — 59. S. Gabrovec, topografski dnevnik, 105. — 60. P. Korošec, 1. c., 55 ss. — 61. F. Ceklin, 1. c. — 62. S. Ilešič, Sistemi poljske razdelitve na Slovenskem, Dela SAZU 2, 1950 na več mestih. — 63. A. Melik, 1. c., 73. — 64. W. Šmid, Jutro 9. 10. 1938; Kronika slovenskih mest. 5 (1938) 56; S. Ciglenceki, K problemu kulturne in časovne opredelitve nekaterih utrjenih prostorov v Sloveniji, Arheološki vestnik 29 (1978) 482 ss. — 65. S. Gabrovec, 1. c., 103. — 66. F. Truhlar, Problem starih patrocinijev v Sloveniji, Bogoslovni vestnik 33/1-2 (1973) 61 ss.

PETER PETRU

(1930—1983)

MARIJAN SLABE

V svitu zore 20. aprilskega jutra v letošnjem letu se je iziničila življenjska sila dr. Petra Petruja, in sicer takoj po vrnitvi s poti, na kateri je v nekdanji za nas tako ošabnem mestu Dunaju spet opravljal eno izmed svojih nešteti nalog in poslanstev pri predstavitvi naše arheološke dediščine. Pretrgala se mu je nit življenja, ko še ni bil dopolnil 53 let (rojen je bil 15. 12. 1930 v Celju). Po diplomirani na Filozofski fakulteti v Ljubljani se je zaposlil v Narodnem muzeju v Ljubljani, od tod pa odšel za konservatorja na Republiški zavod za spomeniško varstvo, kjer je od 1958 do 1970 vodil arheološki referat. V tem času mu je z ostalimi sodelavci konservatorji med drugim uspelo doseči, da je arheološke konservatorske službe na Slovenskem stopila na čelo kot arheološko najbolj izdelana konservatorska zvrst. Njegovo naslednje in zadnje delovno mesto je bilo ravnateljstvo v Narodnem muzeju v Ljubljani. Leta 1966 je ubranil doktorsko disertacijo Hišaste žare Latobikov, ki jo je objavil v Situli 11, leta 1971, leta 1975 pa je postal še izredni profesor za rimsko provincialno arheologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani.

V eni osebi je bil torej združen arheolog, konservator, arheolog muzealec, znanstvenik in univerzitetni pedagog. V svoji bogati življenjski vsebini je kot zavzet društven dela-

vec opravljal še predsedniška mesta v Arheološkem društvu Jugoslavije in Slovenskem arheološkem društvu, v Društvu muzealcev Slovenije in Skupnosti muzejev Slovenije. Aktivno je posegal tudi v strukturo delovanja Kulturne skupnosti in Raziskovalne skupnosti Slovenije. Takšnemu vsestranskemu in množičnemu udejstvovanju so razumljivo sledila tudi razna priznanja. Kot arheolog raziskovalec je vodil izkopavanja antične lokalitete v Neviodunumu-Drnovem, antične utrdbe Ajdovščina, trdnjavsko izpostavne točke na Hrušici, poznoantičnega pribežališča Ajdovski gradec nad Sevnico (ki pa so, žal, ostala neizpolnjena naloga v njegovem delovnem programu) ter sploh celoten projekt poznoantičnih zapor na Krasu itd.

Ugotovitve raziskav in druga svoja dognanja je večje in sproti priobčeval v različnih znanstvenih glasilih doma in v tujini in v njih odpiral nove ali dopolnjeval že ustaljene poglede v čas, ki ga je odkrival. Njegovo znanstveno delo obsega prek 300 razprav večjega ali manjšega obsega in poročil. Žal tu ni moč navesti vseh strokovnih publikacij, v katerih je objavljala svoje prispevke oziroma bil njihov soavtor. Med njimi naj izpostavimo le Arheološki vestnik, Razprave SAZU, Varstvo spomenikov, Situlo, Kataloge in monografije-izdaji Narodnega muzeja, Kroniko,

Archaeologia Iugoslavica, Antichita Altoadriatiche, Schild von Steier in številne zbornike; nazorne zaključne skice o posamičnih arheoloških najdiščih pa je predstavil v zbirki Vodniki po kulturnih in naravnih spomenikih Slovenije. Omeniti je potrebno tudi članke v dnevnem časopisju, še posebno pa smo dolžni izvzeti njegov delež v najnovejši Zgodovini Slovencev iz leta 1979, ki pa je doživel svojstven vihar kritike, objavljen v ediciji Arheološkega vestnika. Ta nas je vzbudil k poglobljenemu razmišljanju in ugotovitvi, da je treba verjetno iskati bistvene vrednostne korenine za ocenjevanje tega dela v drugačni smeri, in sicer bolj v mnenju dr. Jožeta Kastelica, ki meni, da je ta prispevek »temeljnega pomena in ostaja nujna osnova, na kateri bodo pozneje drugi gradili dalje«. Tu gre za globoko temeljno presojo, ki je kritiki pri svojih izhodiščih niso zadovoljivo oziroma smiselno upoštevali.

Predvsem pa moramo poudariti, da je bil v času ravnateljavanja dr. Peter Petru duša poleta ne samo v naši osrednji muzejski hiši v Ljubljani, marveč tudi v celotni arheološki zavzetosti. S svojo nikdar pesimistično zasnovano mislijo je zmožal pravo gigantsko delo pri izdaji tolikernih številk periodike Situle, Katalogov in monografij, Arga in pri pripravi številnih simpozijev, razstav pri nas in na tujem in katalogov k razstavam (omenimo naj le Zaton antike v Sloveniji, Rimska keramika v Sloveniji, Rešena arheološka dediščina Slovenije itd.).

Že vsebina tega površnega, zgolj ilustrativnega naštevanja odkriva temeljne vrednote njegove delavne osebnosti, ki je nenehno sledila le enemu cilju — cvetoči rasti arheološke stroke na vseh poljih. Skratka, s svojim iskričim delom je koval sedanost za prihodnost.

SPOMENIKI RIMSKE UMETNOSTI V SLOVENIJI*

PETER PETRU

Značajska poteza danes slovenskih pokrajin je v njihovem zemljepisnem položaju na križpotjih Evrope, kar se izraža kot stalnica v družbenem, političnem, gospodarskem in duhovnem pogledu z njeno odprtostjo, ki je polna pretoka raznih vplivov in izredne dinamike tudi v kulturnem pogledu. Na minulo tvornost v Sloveniji vplivajo kulturna žarčenja iz sosednjih območij, ki jih prevzemamo, prevarimo in obogatene posredujemo dalje. Zato na eni strani srečujemo med našim arheološkim gradivom tudi edinstvene dokaze splošnega duhovnega in materialnega — predvsem likovnega — razvoja človeških združb v preteklosti, na drugi pa vidimo, da je za umevanje antične dobe prvobiten preplet izročila treh avtohtonih civilizacij: ilirske, keltsko-noriške in venetske. Te domorodne kulture imajo tudi svojo umetnostno govorico bodisi epsko pogojeno situlsko umetnost ali iz podobnih osnov nastal, z zagrobnim verovanjem spojen li-

kovni izraz Japodov na področju Slovenije, Hrvaške in Bosne ter vzhodnoalpsko keltsko-noriško drobno kiparstvo predrimskega obdobja, zasidrano v abstrakciji in begu pred realizmom. Zaradi teh iztočnic kažejo naši kraji določene posebnosti v primerjavi s splošnorimskimi duhovnimi in tavnimi ostalinami.

Geopolitični okvir, ki zgovorno kaže omenjena vplivna območja ter izrazito prehodno-posredovalno vlogo Slovenije, dajejo Alpe, Kras in poslednji izrastki panonske ravnice s pripadajočimi griči; temu ustreza troje rimskih provinc: Illyricum, kasnejša Pannonia, Noricum ter italska regija Venetia et Histria.

Prihod Rimljanov v 2. stol. pr. n. št. ter postopna kolonizacija zajema sukcesivno Istro 177, tergestansko kraško zaledje 128, Nauportus/Vrhnika je po Tacitu v zadnjih desetletjih republike »municipii instar«, medtem ko je osrednja Slovenija romanizirana šele po Oktavijanovih japodskih vojnah: Emona Ljubljana 14. n. št., Celeia/Celje je klavdijska ustanova, Vespazijan povzdigne v municipij Neviodunum/Drnovo pri Krškem, Andautonijo/Ščitarjevo pri Zagrebu, Flavia Solva/Leib-

* Razpravo, ki jo objavljamo, je dr. Petru oddal uredništvu »Kronike« spomladi letos, neposredno pred svojo nenadno smrtjo. Razprava je dopolnjeno predavanje, ki ga je imel v jeseni leta 1982 na Dunaju.